

DEO OPTIMO MAX UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS
*manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis vigesimo. secundo
mensis Aprilis, anno Domini M. DCC. LI.*

M. THEODORO BARON, Doctore
Medico, Præside.

An salubritatis alimentorum optima indicatrix Chemia?

I.

ANTA diversitate cuncta quæ produxit distinguere amavit
natura, ut licet in diversis ordinis ejusdem individuis eadem
primâ fronte obvia sit compositio, altiùs tamen scrutanti
alia atque alia deprehendatur. Quod quidem cum pateat in
triplici naturæ Regno, maximè in animali. Humana gens
enim quæ eadem ubique loci deprehenditur, ingentem admittit in singu-

A

lis individuís varietatum copiam, tùm quoad vultum & externum corporis habitum, tùm quoad partium interiorum fabricam. Hanc unicuique propriam structuram apto nomine *ἰδιοσυρρασία* vocarunt veteres, id est peculiare cuiusque hominis temperamentum. Ab huiusmodi autem propriâ cuilibet hominî organorum compositione, innumeri & quidem diversi oriuntur effectus. Hinc provenit sanguis cuilibet proprius, propria humorum crasis, propriæ viscerum functiones: hinc peculiaris indoles liquorum in corpore retinendorum, propria etiam è corpore eliminandorum, transpirationis v. g., natura. Hinc digestio quæ iisdem in omnibus hominibus peragitur instrumentis, eundemque liquorem chylum nempe producit, in singulis tamen variis efficit præditum dotibus. At non omnia escarum genera singulis accommodantur stomachis. Nec alium ob finem tot hominî dapes adeò prodigâ manu obtulisse videtur natura, nisi ut ex ingenti hâc alimentorum copîâ sua quisque seligeret. Quod ut melius efficeretur desideria quædam, *appetitus* dicta, singulis animalibus indidit, quorum ope sibi salubria prosequi possent. Hanc autem alimentorum quorundam cuilibet hominî respondentem naturam, salubritatem vocamus. Quæ proinde non datur absoluta, sed tantùm ad corpus humanum relativè se habet. Quanti ergò refert prudentis Medici hujus salubritatis cognitionem ex vero fonte haurire, cum inde pendeat sanitatis conservatio, quod alterum Medici munus est!

I I.

FRUSTRA morbi naturam & indolem apprime nosceret Medicus, nisi apta huicce debellando morbo præcriberet medicamenta, eaque & ægrî temperamento & multis aliis rebus cuilibet ægro propriis accommodata. Multas enim ob causas oriri morborum ejusdem speciei diversitatem noverunt ab omni ævo Medici. Inter quas præcipuum obtinere locum temperamentorum varietatem nemo sanè diffitebitur. Nec aliud quàm agyræ nomen apud Medicos meruit, qui in iisdem morbis eadem ægris omnibus promiscuè exhibuit remedia, nullâ nec ætatis nec regionis nec peculiaris cuilibet ægro naturæ habitâ ratione. Imò unanimi ore docuerunt omnes artis magistri nullam esse adeò efficacem, dicatumque certis morbis remedium quod in præparatione, dosi, utendi modo mutari non debeat, sicque variis casibus adaptari. Solemnis autem illa lex circâ methodum curandi in Medicorum scriptis omnibus adeò pervulgata, haud minùs ab iis commendatur in præscribendis hygeines regulis. Alia enim temperamenti indoles aliud requirit vitæ genus. Nec levius in arte peccaretur si quis eadem suaderet omnibus utenda, fugienda eadem omnibus præciperet, quam qui pluribus ægris dissimilis temperamenti eodemque morbo laborantibus eadem exhibe-

3
 rer remedia. Unde Hippoc. (a) » Oportet igitur & ad ætatem &
 » ad tempus anni, & ad corporum species & habitus, diætæ consti-
 » tuere, ita ut & consistentibus, & caloribus, & frigoribus nos oppona-
 » mus, sic enim maximè sani fuerint. » Hinc summa criteriij cuiusdam
 necessitas cujus ope certò deduci possit cuilibet homini conveniens diætæ.
 Quod quidem feliciter obtinebitur si accuratè perspecta habeatur ali-
 menti natura, simulque noscantur varii quos in corpore producit effectus
 à diversis substantiis quas sibi adjunctas habet dependentes.

(a) Lib. de
 diæt. salub.

I I I.

VITÆ viribus continuis magnisque dispendiis debilitatum cor-
 pus continuam requirit reparationem. Huic perficiendæ dicata
 sunt à natura varia instrumenta. Triti in ore cibi salivâque copiosâ im-
 buti ad ventriculum appellantur. Ibi succi gastrici ipsiusmet visceris, dia-
 phragmatis, totiusque abdominis actionem, necnon levem fermentatio-
 nem experti, in intestinis ope succi pancreatici & intestinalis, virtute bi-
 lis saponaceâ, & intestinorum actione ulteriùs elaborantur & in chylum
 mutantur. Liquor autem ille dulcis, albus, oleosus, à facibus è corpore
 eliminandis probè segregatus sanguini venoso additur, quocum confu-
 sus potiùs quàm mixtus aliquandiù deprehenditur. In mulierum etenim
 mammis è sanguine per arterias mammarias advecto vix immutatus se-
 cernitur lactis nomine. Plerasque adhucdum retinet suas dotes, emul-
 sioni satis similis, nisi quòd ad animale naturam paulò magis vergat.
 Subeat ergo priùs iteratis vicibus circulationis vias, sæpiùsque vim pul-
 monis experiatur necessum est liquor ille, quàm sanguini prorsus similis
 reddatur. Purpureus autem ille latex nec sat elaboratus nec satis simplex
 est ut in nostram mutari substantiam aptus evadat. Ex eo itaque depu-
 rato, separatis priùs secretionum ope salinis acribusque principiis, se-
 cernitur liquor ille benignus, lymphâ illa nutritiva alendo reparando-
 que corpori destinata. Hanc naturæ mirabilem artem imitatur chemia ut
 nutritivi corporis naturam exploret. Hujus enim scientiæ propria laus
 est quod rinietur intimam corporum naturam, simpliciora ipsorum ex-
 tricet principia, alia cum aliis cautè misceat, ut inde oriundî noscan-
 tur effectus, sicque abstrusiora naturæ arcana detegere, ipsammet sæ-
 piùs æmulari, imò nonnunquam superare videatur. Si ergo juxta chemiæ
 regulas corpus illud nutritivum, mucosum à chemicis dictum, ab aliis
 separetur, seorsimque exploretur, reperietur illud esse inodorum, ferè
 insipidum, constatum ex acido, oleo, aquâ, terrâque copiosâ, sed ita
 inter se mixtis, ut ex iis principiis nullum prædominium teneat, & ex
 iis componatur corpus omnium dulcissimum. Mineralium classi alienum,
 in multis vegetantium familiis deprehenditur. Illud reperire est in totâ

filiquosarum plantarum familiâ, frumentaceis omnibus, in permultis fructibus, malis videlicet, pyris, cerasis, nucibus, &c. Modò in foliis, modò in florum nectariis sub specie mellis ab apibus collecti, modò in radicibus, caulibus, in totâ aliquando plantâ obvium sese offert. Gustu & instinctu quodam naturali ab ipsismet brutis animantibus facillè percipitur. Quæris tamen regulam generalem quo illud certissimè à quovis alio vegetabili corpore dignoscas? Dabit chemia. Omnia scilicet corpora quæ ritè & juxtâ leges *Quotævis* tractata, mutantur in liquorem spiritu ardente factum, vinum vulgò dictum, ea inquam corpora nutriendo aptissima scias. Sic frumentum, hordeum, mel, saccharum, manna, gummi arabicum, & alia penè innumera corpore illoturgida certus cognosces. Nec minùs abundanti copiâ corpus hoc mucosum in animantium regno reperitur: sed paulò mutatum. Dum enim in animali corpore iteratis vaporum collisionibus continuò conquassatur, ex calore obtritum nascente ita dividitur, ut licet prædulcis semper tenax sit naturæ, principia nihilominus habeat multò magis attenuata. Hinc oritur peculiaris illius proprietas, quâ si sibi relinquitur, non aliam ferè quam putridam subit fermentationem, cum è contrario ad spirituosam vel saltem acidam multò magis disponantur alimentosi vegetantium succi, nec ferè unquam ad putridam nisi præmissis prioribus deveniant. Eandem ob rationem combustæ animantium partes omni destituuntur sapore nihilque salis lixiviosi habent. Nec eandem indutum conspicitur formâ corpus illud. Modò enim solidum obijcitur: sic v. g. fructus omnes suprâ recensiti, sic panis & farinâ tritici vel alicujus grani præmissâ priùs levî fermentatione & coctione paratus: sic assæ animalium carnes, &c. Nonnunquam etiâ sub formâ liquidâ, v. g. juscula animalium, succi vegetabilium nondum fermentati aut fermentationem suscipere chemicæ artis ope prohibiti. Hùc referri merentur omnes musti species. His nec immeritò jungendi sunt liquores vinosi. Licet enim in iis corpus mucosum in alterius speciei liquidum mutatum appareat, non tamen ideò videntur nutritivæ virtutis expertes. Quotidianâ enim comprobatum habetur experienciâ impigros illos potatores, vino semper obrutos, cibis parcissimè uti & ferè solo vino nutrirî. Quin sub formâ volatili offerri corpus alimentosum haud incredibile est. (a) Fertur enim Democritum solo calentis panis vapore vitam per tres dies sustentasse.

(a) Diogen. Laert. de vit. Philof. lib. 9.

I V.

CORPUS alimentosum rarò solum reperitur, sed adjunctas semper habet multiplicis generis partes. Ex his autem aliæ sunt quæ in ipsâ præparatione prorsùs separantur tamquam noxiæ, imò sæpè ve-

5
 nenosæ. Sic Americani venenosum plantæ * cujusdam succum prius extrahunt, quam ex eâ Manihot conficiant, panis speciem ipsis usitatissimam. Quod quidem minus mirabitur qui attenderit ad diversitatem succorum in variis plantarum canalibus contentorum. Aliæ autem dantur substantiæ quæ intimius cum corpore alimentoso videntur inire conubium, ut manifestum sit ex sapore & odore cuilibet alimento peculiarari, pendente à certâ quâdam salis propriique olei miscelâ, necnon à singulari spiritûs rectoris qualitate. Hæ substantiæ corpori alimentoso strictius adherentes unâ cum eo circulationis vias petunt, & dum aliquamdiu illi manent unitæ, effectus peculiâres tum in solida tum fluida exercere valent. Harum autem & existentiam & qualitatem certo cognoscere, actionem in corpore humano productam quandò solæ agunt rimari, & exindè compositos deducere effectus quos alimentoso corpori adjunctæ exserunt, quis unquam alius nisi *παλαιός* artis gnarus poterit? Nam, ut ait Boerhaavius, (a) * victum sanis ex arte prescribere nemo potest, nisi qui novit in quodnam genus corruptionis agatur potus cibusque in definito gradu motus quo assumpturi corpus exercetur, vel in propriâ cuique temperaturâ. Ex hujus artis principiis certæ deducuntur regulæ quibus nociva & venenosa quæque corpuscula in alimentis vel oblati vel assumptis deprehendi possint. Si quis v. g. aliquam suspicionem habuerit de vino per turpe mangonium adulterato, brevî fraudulentæ cauponis perfidiæ certior faciet sequens experimentum. Misce nimirum alkali fixi per calicem parati partes duas, auripigmenti unam, cum aquæ quinque vel sex, hujus liquoris guttas aliquot vini cyatho instilla; & si plumbum vino mixtum fuerit, turbidum & nigrum confestim efficietur vinum, fundumque petet Saturnus sub pulveris grisei specie. Hæc autem quis non inter maxima chemiæ beneficia ascribat? Nec minora sane præstat dum ex ejus principiis certæ habentur leges pro diætâ cuique homini præscribendâ. Quonam pacto v. g. salubrem proponere possis victum homini in cujus intestinis acida luxuriat colluvies, & ipsæ fluida corporis ritè haud subacta acidam aliquâ ex parte videntur referre naturam, nisi indicationem præbente chemiâ, euchyma eaque paulum alkalescentia obtuleris alimenta. At verò in temperamento in quo abundat pituita, glutinosamque indolem induisse videntur vitales succi, nonne apprimè chemiâ diluentem, resolventem, saponaceamque instituet diætâ? Quod si ex intenso sanguinis motu, auctoque proindè calore alkalescentem suscepissent indolem peculiaris cujusdam temperamenti liquores, undenam,

(a) *Præc. chem. tom. I. pag. 47.*

* Ricinus minor viticis obtuso folio, caule verrucoso, flore pentapetalo, albedo, ex cujus radice tuberosâ, succo venenato turgidâ, Americani panem conficiunt. Sloane Catal. Plant. Jam. Manihot Theveti, Luca & Callavi. J. B.

quæso, nisi à chemiâ quæreretur auxilium? Exhibitis enim vegetabilibus cibus iisque aceſcentibus, vino oligophoro, fructibusque acidis, paulatim mutabitur hujus temperamenti vitioſa qualitas. Hæc autem omnia adèò experientiæ conſona deprehenderunt ab omni ævo Medici ut nullam aliam de victu unicuique quatuor temperamentorum proprio doctrinam habuerint (a). Hinc cholericis potum dilutiorem copioſioremque & cibus humectantes commendant. Melancholicis verò largiorem potum & humectantem, vinum generoſum moderatè ſumptum, cibosque leviter aromatibus conditos; phlegmaticis carnes aſſas ſale & aromatibus conditas, fortiores cereviſias & viña generoſiora; ſanguineos autem ab iis omnibus quæ & multum & craſſum generare valent ſanguinem abſtinere juſſerunt. Nec minùs ad præſcribendam cuilibet ætati diætam conſert chemia. Si enim illius perquirantur præcepta, facilis apparebit ratio, cur infantibus in quibus maxima quotidie accedit corporuſculi accretio, lac exhibeatur tenue blandumque fluidum in ipſorum ſubſtantiam facilè convertendum. At quam funeſtus ſit iis pulticulæ ex farinâ & lacte conſectæ uſus, cuius attendenti patet. Viſcidum enim hujusmodi alimentum debilem illorum ventriculum lædit & onerat, acidam facilè contrahit corruptionem, funeſtam pueris plerorumque morborum cauſam. Quantò meliùs ipſorum ſanitati conſuleretur quàm jucundius offerretur eis edulium, ſi ſuadente chemiâ, ex farinâ frumenti ad conſiciendam cereviſiam paratî, ſeu, ut aiunt *multi*, pararetur iis pulticula. In eo ſerè tota eſt puerorum diætâ ut euchyimis ſapiſſimè at ſimul paucis utantur cibus. Juvenes eximio gaudentes robore non adèò ſtrictis obligare ſe debent legibus, ſed duro & vario victui quantum in ſe eſt aſſueſcere. Senibus verò euchyimi conveniunt cibi ut & potus vini meracior & liberalior. Sic aliquatenùs emendatur frigida illorum temperies. Vinum enim lac ſenum vulgò dicitur (b). Temperatum etiam ſicut & *κρυπτόν* diverſa ratio nonnullam exigit in diætâ varietatem. Hyemali tempore cùm majore polleant elatere ſolida, efficacioreſque multò ſint digeſtivi liquores, maxime conducunt duriores craſſioreſque cibi, parciore quoque potus ſed meracior. Vere & Autumno ob aeris viciffitudines aliquantum ex cibo detrahendum eſt, adjiciendum verò potui. Æſtate verò cùm præ calore languens diſſuat corpus, & ſecedente per abundantiorẽ tranſpirationem parte ſanguinis ſeroſâ, areſcant acrioreſque ſiant humores, hinc debemus copioſiori dilutioriſque indulgere potui, vegetabilibusque humidioribus ac præſertim oleribus, fructibus horæiſ veſci. Vix enim credibile eſt quantum à durioribus cibus inertia tunc temporis offenderentur digeſtionis organa, quantum etiam æſtuantî ſanguini labem afferrent viña generoſiora. Immenſum profectò foret ſingula diverſi generis tem-

(a) Vid.
Hoffm. l. 2.
cap. 12.

(b) Hoffm.,
lib. 2. c. 12.

7
peramenta expendere; ex dictis autem abundè pater quantum utilitatis habeat chemia in assignandâ cuilibet homini salubri diatâ.

V

TEMPERAMENTA intemperata vocabant veteres ea quæ à laudabili & æquabili humorum crasi aliquâ ex parte distabant, integrâ manente nihilominus sanitate, vigentibusque functionibus. Quantum ad horum temperamentorum correctionem valeant Chemiæ præcepta, satis innuunt quæ superius. Si verò eadem causæ quæ intemperatam illam produciunt humorum mixtionem, ad eò intenduntur, ut notabiliter lædantur corporis functiones, indè oriuntur morbi. Hi morbi sæpius chronici, altiores in humoribus egisse radices, & vel ultimæ digestionis vasa videntur occupasse. Nec felicius sanè curari poterunt, quam si præscribantur medicamenta quæ ultimas vasorum propagines permeando, repetitamque tum in solida tum in fluida exercendo actionem, ægros paulatim sanitati restituant. Hoc autem egregiè præstabit, peritus Chemiæ Medicus. Eliget enim ex alimentis ea quæ requisitâ virtute medicatâ pollent, vel medicamenta morbo appropriata juxta leges Chemiæ nutritiva reddet. Sicque pulcherrima illa scientia quam victum salubrem optimè declarare supra probavimus, optimam etiam curandi methodum instituit. At omnia sana sanis, quis forsân objiciet? Nec tam de peculiari cuilibet temperamento diatâ sollicitus esse debet Medicus, cum sanum juvet hominem varium vitæ genus. Sed primò observandum est illam victûs rationem non tam sanis in genere competere, quam singulari & firmissimâ fruentibus valetudine, & in quibus tum solida tum fluida ad robustissimam constitutionem componuntur. Quàm paucos autem hujus naturæ reperire sit facilè declarat illud Celsi, (a)

raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet... succurrendumque semper parti maximè laboranti est. Deindè verò licet iis hominibus varium conducat vitæ genus, non indè sequitur haud nocivos illis esse errores quoslibet in diatâ commissos. Sæpissimè enim in iis produciuntur aliqualis functionum læsio, primis quidem temporibus ob firmissimam valetudinem haud deprehendenda, sed quæ sæpius iterata, notabilem sensim inducit sanitati labem. Hinc etiam Celsus: (b)

cavendum ne in secundâ valetudine adversa præsidia consumantur. Objicietur etiam fortassis homines varii temperamenti, ætatis diversæ, licet communi victu utantur, quales sunt Monachi, aut etiam plures in unaquaque familiâ cives, optimâ sæpissimè gaudere valetudine. Verùm ex eo quòd plures homines eidem accumbant mensæ, non idèò concludendum est eundem esse victum omnibus. Cibos enim non semper sumunt omninò eosdem, non eadem accipiunt quantitatem, potu aquosiore, vel meraciore, copiosiore vel parciore di-

(a) Lib. 2.
cap. 3.

(b) Lib. 1.
cap. 11.

luunt, sale, aceto, sinapi plùs minùsve condiunt. Nec etiã negandum est ex consuetudine mutari sæpissimè temperamentum. Præterea quotidiana experientia docet Medicos, complures esse inter Monachos, præsertim in severioribus Religionibus, morbis majoribus vel minoribus plùs minùsve tentatos. Nec deerunt Misochemici qui contendunt non penès artem chemicam esse dubiorum alimentorum, nec priùs usitatorum, naturam cognoscere. At saltem hæc alimenta explorabit Chemia, variis tractabit operationibus, cum aliis prudenter miscabit ut penitiora noscantur illorum principia. Cæterùm fatemur ultrò nova quædam detegi posse corpora quæ omnem eluderent Chemicorum industriam. At tunc non tam ars ipsa quàm humana infirmitas accusanda foret. Nunc aliquid dicendum est de illorum opinione qui existimantes Chemicam salubritati alimentorum indicandæ imparem, id penès solam experientiam esse asserunt, eo maxime freti, quòd antiqui Medici licèt Chemicam ignorarent, non minùs salubrem victum quibusque hominibus præciperent. Ecquis autem non videat quantum à vero aberrent, qui Chemicam ab experientiã prout alienam distinguere satagunt. Verum quidem est partem Chemicæ analyticam minùs coluisse priscos Medicæ artis conditores. Ea laus Recentiores manet chemica experimenta multò accuratiùs instituisse, ea in corpus unum doctrinæ collegisse, certamque hæc methodo construxisse theoriã. At verò observandis effectibus quos in corpore producant alimenta, adeò felici successu studuerunt Veteres, ut ab ipsâ solâ experientiã practicam Chemicæ doctrinam sibi comparaverint. Hæc ratione singulorum alimentorum qualitates & usum adeò accuratè deduxit Hippocrates, ut nullibi meliùs descriptæ reperiantur granorum, olerum, quadrupedum, avium, piscium, vinorum, mustorum diversæ proprietates, quàm in divini Medicorum Principis operibus (c). Cùm ergò solâ experientiã duce adeò excelluerint in cognoscendis & præscribendis alimentis prisci Medicinæ parentes, quantò potiori jure longè efficacioribus adjuti adminiculis, pulcherrimisque & recentibus in arte inventis ditati concludemus?

Ergò salubritatis alimentorum optima indicatrix Chemicæ.

Proponebat Parisiis PETRUS - LUDOVICUS - MARIA MALOËT,
Parisiinus, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus,
A. R. S. H. 1751, A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1751.

(c) Vid.
Hipp. lib. 2.
de Dieta.